

van
446

SYSTEMA
IN UNIVERSAM
PHILOSOPHIAM, ⁶

QUOD
IN CONCORSU
AD SUARISTICAM PHILOSOPHIÆ
Cathedram

PUBLICÆ SUBJICIT DISPUTATIONI

GABRIEL PELECHÀ,
ET MONTORO,
Philosophiæ Magister, & Juris Civilis
Doctor.

LOCUS CERTAMINIS VALENTINUM LYCÆUM.

Die x. mensis Septembris anni MDCCLX.

Horis 9. & 4.

VALENTIÆ:

Excudebat Joseph Thomas Lucas, eod. anno, in Comœdiarum platea.

PERILLUSTRI
VALENTINO
SENATUI:

D. D. JOSEPHO DE AVILÈS ITURBIDE,
HISPANIARUM REGI A CONSILIIS, REGIORUM
Exercituum Manipulis Præfecto, Regnorum Valentiaë, &
Murciaë Quæstori Summo, Regio Administratori, & Judici
singulari, tum Urbis Valentiaë Patrimonii, tum rerum vena-
lium exactio[n]um extraordinariarum, & annonæ, redi-
tuum Generalitatis, cett. Valentinaë Urbis

PRÆTORI:

D. EMMANUELI FERNANDEZ DE MAR-MANILLO RAMIREZ DE LA
PISCINA, in S. Officio Valent. Inquisit. Apparitori majori:

D. VINCENTIO PUEYO, ET NAYRÒ, Centurioni Alæ Equitipe-
destrium Palmensium:

D. LAURENTIO MERITA, ET LLAZER, J.U.D. in Regiis Audit.
causarum Patrono, & Reg. Milit. Ord. Montesiani Ordina-
rio Advocato:

D. JOSEPHO MIRALLES, ET CEBRIÀN, Academiaë Regiæ Histo-
rico-Matritensis Socio Honorario:

D.

- D. JOACHIMO VALERIOLA PROXITA, ET CASTELVÌ, Domino in
Loco de Masalfasar:
- D. FRANCISCO DE VALDA, ET ANDÌA, Primip. Cohortis Lon-
gobardiæ:
- D. LUDOVICO ALMUNIA PEREZ CALVILLO, March. de Al-
munia, Gradûs Maris Valent. Præfecto:
- D. BARTHOLOMÆO LASSO DE LA VEGA, olim Centurioni Di-
macharum Numant. nunc adlecto in primariam Milit. Ur-
bis Valent. Gener. Urbis Procuratori:
- D. JOSEPHO NARVAEZ, ET PORTOCARRERO:
- D. FRANCISCO PASCHASIO CASTILLO ISCO, ET QUINCOZES, Phil.
Mag. J.U.D.
- D. FRANCISCO CEBRIAN, ET BORDES, Reg. Milit. Ord. B. Mariæ
Montesiæ, ac S. Georgii de Alfama Stemmata decorato:
- D. JOSEPHO CALDÈS DEL REAL, ET BAS DE CARMONA, J.U.D.
- D. GASPAR PASTOR, ET PILES, apud Valentinos violatæ Relig.
Quæsitores Ministro Familiari:
- D. ANTONIO PASQUAL, ET GARCIA DE ALMUNIA, J.U.D.
- D. VINCENTIO JOSEPHO RAMON, ET DURÀN:
- D. VINCENTIO PASCHALI GUERAU DE ARELLANO, Art. Mag. Ci-
vilisque Juris Baccal.
- D. JOANNI CHRYSOSTOMO GRANÈL, ET RIBÈS, J.U.D. Reg. Pa-
trim. à sua Majest. Fiscali Patrono:
- D. PHILIPPO MUSOLES, ET XIMENO, J.U.D. in Reg. Audit. caus.
Patrono:
- D. ONUPHRIO VINCENTIO DANVILA, ET SOLSONA, J.U.D.
- D. FRANCISCO NAVARRO, ET MADRAMANY, J.U.D. Regi à
Secretis, Regioque Valent. Tabulariorum Præfecto:
- D. MAURO ANTONIO OLLÈR, ET BONO:
- D. JOANNI BAPTISTÆ FALCÒ, ET NOGUERA:
- D. PETRO LUDOVICO SANCHEZ, à Consiliis Regiis, & Secretis,
necnon Valentini Regii Senatûs Secretario:
- D. FRANCISCO BENITO ESCUDER ET SEGARRA, in Reg. Auditor.
causar. Patrono, & apud Valent. violatæ Relig. Quæsitores
Ministro Familiari:

SOLERTISSIMIS RECTORIBUS.

D.

~~D. IOACHIMO SOLSONA, ET SOLER, Regii Matrit. Patrono-
rum Coneg. Alumn. Decimarum, Primitiar. & Tertiarum
hujus Civit. ac Regni Valent. à sua Regia Majest. privati-
vo Judici, Regii Palatii hujus Civitatis particulari Asses-
sori, & in S. Offic. Inquisitionis à Secretis Ordin. Caufar.
Patrono:~~

D. JOSEPHO GISBERT, ET SANCHIZ, in Regiis Auditoriis Cau-
sidico, Regii Milit. Ord. Montefiani Ordinario Advocato,
nunc ejus Caufarum Fisci Reg. Patrono, atque ejusd. Reg.
Tribun. Receptæ, ac Magistr. Mensæ Administrationis Asses.

D. PETRO VINCENTIO TRAVER:

D. JOSEPHO IGNATIO ALFONSO, ET MOREO, Phil. Mag. pro ejusd.
Facultatis, & J. U. Cathedrarum, & Præposituræ Civilis can-
didato, dign. Archiepisc. Advocato Patrimon. Caufar. Pia-
rum Curia Eccles. Fiscali, earundem Benef. & Matrimon.
Consult. J. U. DD. & CC. Consultissimis Urbis

ADVOCATIS.

D. THOMÆ VINCENTIO TINAGERO DE LA ESCALERA, Domino in
Oppido de Ajacor; Regis, Civitatis, & Academiae fide-
lissimo

SECRETARIO.

*Tantis ergo Viris Perillustribus, Universitatis Valentinae,
& Cathedrarum Patronis dignissimis, has Philoso-
phiæ Antithomisticas Theses, omni urbanitatis affectu
D.O.C.*

GABRIEL PELECHÀ, ET MONTORO.

PRO-

PROLEGOMENA.

PHILOSOPHIA, si res ipsa expendatur, nihil proinde aliud erit, quàm : *Cognitio rerum per causas naturali lumine notas*; nomenque licet à Pythagora acceperit, longè tamen antiquior est, quàm ut illius origo Pythagoræ concedatur. Philosophiæ variæ enumerantur partes, Logica nimirum, Physica, Metaphysica, atque Ethica. Ejusmodi verò par-

tium varietas, atque distinctio, quæ à Philosophis omnibus adhiberi jam solet, ex ipsius Philosophiæ fine satis accommodè inferri, probarique valet.

LOGICA.

I.

EA Philosophiæ pars, quæ mentem nostram in inquirendæ veritatis studio dirigit, *Logica*, seu *Rationalis scientia* meritò nuncupatur, sicque enodatur : *Facultas agens de modo sciendi quâ tali*. Logicam à Zenone Eleate accepit Socrates, atque à Socrate Plato, qui dein ipsam eleganter adeò illustravit, & auxit, ut dignus fuerit, qui pro Logicæ inventore à plurimis haberetur. Hiscè tamen omnibus palmam præripuit Aristoteles. Divisio Logicæ in docentem, & utentem munerum est, non entitatum. Dividitur Logica in

A

na-

naturalem, artificialem, actualem, habitualem, &c. Hæc virtus est mentis, scientiæ, intelligentiæ, & artis laureolis prædita: at non eousque attollitur, ut prudentiæ, & scientiæ strictæ verticem attingat. Actualis Logica est simpliciter, & adæquatè practica. Idem actus potest esse practicus simul, & speculativus respectu diversorum objectorum, etiam si non respectu ejusdem. Logica habitualis acquisita non est simplex qualitas. Actualis Logica ad alias scientias in statu substantiali foelici omine comparandas unicè est utilis, ad quorum actus tantum directivè concurrunt. De subalternatione Logicæ, in arena.

II. Objectum materiale proximum, & per se Logicæ sunt quælibet mentis operationes dialectico artificio donatæ. Inde à ratione talis objecti arcendi sunt conceptus objectivi, etiam 2. intentionaliter sumpti, & voces quavis formâ dispositæ. Objectum *formale quo* Logicæ est dirigibilitas passiva intrinseca modi sciendi, *formale quod* directio passiva modi sciendi, quæ non in carentiis, entibus diminuto, & ficto, sed in solis actibus intellectus adæquatè consistit. Objectum attributionis intrinsecum nullum in Logica assignari valet; extrinsecum tamen præcipuum, & inter cætera objecta nobilius est demonstratio. Datur ens rationis dumtaxat habens esse objectivè in intellectu. Tantum per judicium affirmativum falsum de materia impossibili ab intellectu creato effici queit. Intrinsecè consistit ens rationis in conjuncto ex extremis secundum se realibus pro materia, & cognitione ea falso adunante pro forma.

III. Multiplex circumfertur rerum distinctio, cujus divisiones exponam. Metaphysica ejusdem rei creatæ prædicata distinctionem realem absolutam, formalem ex natura rei, virtuales maximam, ac minimam, necnon præcisionem objectivam penitus rejiciunt; solamque præcisionem ex parte actus patiuntur, quæ tamen ut adæquata, positiva, & exercita sit, duplici non eget cognitione. Universum est: *Unum formaliter realiter, &c.* Inde cum unitas universi à cognitione præscindente sit indistincta, prorsus repugnat illud adæquatè existere à parte rei. Universale in *Logicum*, & *Meta-*
phy-

physicum, ceu in extrema sola ratione distincta partium re-
peries; illudque definiēs: *Unum aptum esse, &c.* Istud verò:
Unum aptum predicari, &c. Deus nequit universum efficere,
benè verò intellectus creatus cùm humanus, tùm angeli-
cus, per triplicem mentis operationem. Per actum signatè
abstrahentem naturam ab unico individuo efformari valet
universum; secùs verò per actualem prædicationem na-
turæ de individuo singulari. Quid? nec attingi naturam
communem.

IV. Genus est: *Prædicabile ut pars materialis, &c.* Ejus
definitum est concretum adjectivè materiali in recto impor-
tans naturam, & in obliquo notionem. De individuis tùm
completis, tum incompletis immediatè prædicatur; de illis
ut genus; de his verò ut species. Genus subsisteret absque
ulla specie logica, non sine duplici physicâ. Species logica
est: *Prædicabile ut tota essentia, &c.* Omnis species logica sub-
jicibilis est prædicabilis; at non contrà. Individuum est:
Unum immultiplicabile. Ab omnibus individuis primò inten-
tionaliter sumptis abstrahi potest ratio communis, & univo-
ca individui. Individuum vagum non repugnat à parte rei.
Differentia est: *Prædicabile ut pars formalis, &c.* Triâ exercet
formaliter munera, quæ exponam. Constituit 3. prædicabi-
le in ordine ad individua completa speciei, quam consti-
tuit. Differentia infima componi potest ex duplici subalter-
na aliàs totali. Proprium est: *Prædicabile extra essentiam, &c.*
Constituit 4. prædicabile in ordine ad individua comple-
ta, sicut & accidens logicum, quod ita exponitur: *Præ-
dicabile extra essentiam, & exigentiam.* Ratio universi est uni-
voca, & genus in ordine ad quinque prædicabilia; ejus ve-
rò divisio nec immediata est, nec adæquata.

V. Veritas formalis est: *Conformitas actûs cum objecto.*
Falsitas autem: *Difformitas actûs cum objecto, &c.* Utraque
ex actu, & objecto essentialiter constituitur. Nulla propo-
sitio potest esse vera simul, & falsa, neque de vera in fal-
sam abire. Veritas formalis nec augeri, nec minui valet; be-
nè verò falsitas. Syllogismus est: *Argumentatio, in qua ex præ-
missis, &c.* Ex conclusione, & præmissis essentialiter coa-

lescit. Præmissæ formales solum moraliter influunt in conclusionem, ad cuius assensum neququam necessitatur intellectus ex nudo præmissarum assensu. Nec certiores, nec evidentiores conclusione esse debent. Conclusio licet possit, non tamen debet attingere pro objecto formali intrinseco objectum materiale præmissarum. Harum præmissam debiliorem sequi valet conclusio formalis. Demonstratio est: *Argumentatio evidens*. Etiam si ad demonstrationem opus non sit certitudine metaphysicâ, fat non est moralis, benè verò physica. Opinio unâ cum scientia ejusdem objecti materialis, sed per diversa media, amicabili foedere in eodem intellectu sociantur.

PHYSICA GENERALIS.

VI.

F*acultas agens de corpore naturali ut tali*, definitur Physica: unde corpus naturale est ejus objectum materiale; formale verò ratio communis entis naturalis. Scientia, & intelligentia saltem inadæquatè est Physica, artis quoque nomen sortitur. Corpus naturale duplex habet sui principium, intrinsecum videlicet, & extrinsecum. Illud dat esse rei ipsam intrinsecè constituendo; istud verò ipsam producendo. Corpus naturale, seu compositum naturale *in fieri*, acceptum *fieri* pro sola actione productiva, nullum habet principium intrinsecum; acceptum *fieri* pro ipso composito ut subest per præcissam generationem sui productioni duo; *in fieri* per mutationem tria; *in fieri* per conversionem quinque: tandem *in facto esse* duo tantum claudit principia. Quænam ista sint? interroga.

VII. Materia I. verè datur, & est: *Pars physica essentialiter constitutiva compositi ut pars materialis*. Physicè constituitur ex punctis indivisibilibus substantialiter incompletis, & numero finitis. Ingenerabilis est, & incorruptibilis, atque in omnibus compositis una specie. Est I. subjectum præ forma habens propriam existentiam, & potentiam susceptivam formarum, sive substantialium, sive accidentalium secum idem-

ti-

tificatam. Unicè dependet naturaliter à forma substantiali. Supposito miraculo, omnis privationis formæ actio conservativa materiæ sine forma foret naturalis quoad positivum. Innatè denique appetit formas vagè, indeterminatè, ac disjunctivè. Forma substantialis est: *Pars physica, & essentialis formaliter immediatè determinans ad præcipuam denominationem compositi substantialis*. Physicè tamen accepta est entitas quædam à materia realiter entitativè distincta. Omnes quidem formas substantiales, animâ rationali exceptâ, esse accidentia physica tueor. Tota essentia compositi non est sola forma. Eandem numero materiam divinitus duæ formæ non subordinatæ informare possunt, & naturaliter quoque, si contrariè non sint; at in uno composito non tot formæ, quot prædicata essentialia reperiuntur, neque adhuc specialis corporeitatis forma in ullo composito invenitur. Cœlestes, & elementares formæ in mundi primordiis fuere eductæ. Omnia accidentia physica entitativè à materia i. distinguuntur.

VIII. Unio physica est: *Formalis, & immediata determinatio extremorum, &c.* Unica est materiam inter, & formam, ab ipsisque prorsus realiter distincta. Eductio formæ materialis, & potest, & de factò est unio ipsius cum materia, quamvis in suo conceptu formali id non importet. Totum physicè stat in materia, & forma unitis. Natura est: *Principium, & causa motûs, &c.* Materiæ, & formæ unitis competit esse naturæ, non tamen accidentibus, Deo, & Angelis. Deus etiam ut Auctor naturæ valet creaturis strictam inferre violentiam. Ars definitur: *Actus dictans modum faciendi opus*. Forma artificialis stat in correspondentia partium in ordine ad se. Ars ad opera naturæ mediatè directivè tantùm concurrat applicando nempe activa passivis: at aurum arte fieri nequit.

IX. Causa est: *Principium influens in terminum, &c.* In actu i. præcisivo solam causæ entitatem; in actu i. remoto vel præsentiam impedimenti, vel absentiam prærequisiti. In actu primo proximo carentiam impedimenti per actum 2. inaufertibilis, & prærequisiti cuncti præsentiam: in actu 2. tandem, & causalitatem importat. Quotuplex sit causa? inter-

rogatus aperiam. Prioritate naturæ effectum præit, & dum non existit, nequit operari. Causa efficiens nequit naturaliter operari in distans, quin agat per medium, etsi præventum causis ejusdem rationis. Causa tum creata, tum increata cum effectûs intrinseca possibilitate connectitur, imo & increata cum effectûs impossibilitate, necnon creaturæ possibiles ad invicem connectuntur. Deus immediatè concurrat ad omnes effectus creaturæ eadem istius actione, determinans creaturam positivè quoad individuum, si effectus fuerint necessarii, ac moraliter non mali, sin autem liberi negativè; ipsa tamen causa libera se ipsam valet positivè quoad individuum determinare, quin à Deo negativè determinetur.

X. Substantia creata est immediatè operativa, tum alterius substantiæ, tum accidentis, tam in se ipsa, quàm in passo extraneo. Accidens potest aliud adæquatè producere. Duæ causæ in actu secundo totales possunt naturaliter influere physicè in eundem numero effectum. Duorum mutua physica causalitas quoad primum esse, etiam in diverso genere causæ, prorsus repugnat: at quoad secundum esse, nec duarum, nec unius in se ipsam implicatoria apparet. Creaturæ inest virtus obedientialis ad quodvis non repugnans. Materia est causa materialis intrinseca compositi, & extrinseca formæ. Causæ formalis effectus primarius est compositum; secundarius verò expulsio formæ præexistentis in subjecto, quam solùm moraliter efficienter causat. Finis est: *Id cuius gratia, &c.* Virtus motiva finis in sola ejus bonitate cognita consistit. Quinam operentur propter finem? Roga. Causa exemplaris est: *Id cuius instar aliquid fit.* Tam exemplar formale, quàm objectivum obtinet rationem causæ idealis, quæ moraliter tantùm operatur. De causis per accidens, in palæstra.

XI. Actio est: *Formalis, & immediata determinatio causæ, &c.* Passio: *Formalis, & immediata determinatio passi, &c.* Possibilis est actio identificata cum agente, vel termino absoluto; defacto tamen ab utroque secernitur. Creatio est: *Actio se ipsa non unita alteri tamquam extremo præsupposito, &c.* Decretum Dei potest esse creatio Angeli. Possibilis est crea-

tu-

tura principaliter creans creatione philosophica. Eductio est : *Actio se ipsa unita alteri , &c.* Anima rationalis potest divinitus educi , sicut & materialis creari. Actio actionis divinitus est possibilis , atque eductio potest creari , & creatio educi. Reproductio naturaliter est possibilis. Quid sit reproductio ? Audies. Infinitum categorematicum prorsus repugnat in creatis , sicut numerus finitus finitorum maximus , & creatura omnium possibilium perfectissima ; non autem infinitum syncategorematicum.

XII. Locus alius est intrinsecus , extrinsecus alius : ille est : *Formalis , & immediata determinatio rei, ut sit in loco in quo est.* Iste : *Extrema superficies corporis , &c.* Præsentia est modus à loco , re , & ejus productione distinctus. In spatio imaginario , quod est purum nihil, Deus non existit. Duorum corporum penetratio , & ejusdem circumscriptiva bilocatio divinitus non repugnat. Vacuum est : *Locus realis corpore non repletus , &c.* Istud , sive magnum , sive parvum, naturaliter repugnat; si tamen divinitus induceretur, posset in eo corpus localiter moveri. Causa ascensûs , & suspensionis liquido-gravium in vulgatis experimentis non est metus , & horror vacui , sed aeris gravitas , & elasticitas. Tempus est : *Numerus motûs , &c.* Hinc tam tempus intrinsecum , quàm extrinsecum, propria ratione temporis decoratur. A re , & tempore duratio discriminatur. Nulla creatura , sive permanens, sive successiva, potuit esse ab æterno. Quid æternitas, quidque ævum sit ? Et in quo differant ? Dicam. De modis incipiendi , & desinendi rerum , in palæstra.

XIII. Motus localis est : *Transitus mobilis ab uno loco in alium.* Re ipsa existit motus localis, atque in serie successiva præsentiarum formaliter positus. Hinc motus localis fieri nequit unico temporis momento. Motus localis , eique opposita quies, sunt aliquid positivum , verèque producuntur. Multifariam dividitur motus cum ratione lineæ , tum ratione modi inferendi motum , quorum expositionem quærenti dabo. Corpus ex se indifferens est ad motum , vel quietem , quare semel ad motum , vel quietem determinatum, semper moveretur, vel quiesceret, nisi ab extrinseco im-
pe-

pediretur. Corpus quod primò movetur, ab alio moveri oportet, quod corpus non fit. Causa productiva motûs projectorum impetus est corpori impressus, qui fit qualitas entitativa. Motûs affectiones præcipuæ sex enumerari solent, *quantitas videlicet, determinatio, compositio, reflexio, refraction, & acceleratio.*

XIV. *Quantitas motûs est id, quo motus quilibet cum altero comparatus, vel major, vel minor eo dicitur, quod ex ipsius motus velocitate, & corporis gravitate desumendum est. Determinatio motûs est directio mobilis in unam potius, quàm in aliam partem. A modo, quo fit impulsus, pendet determinatio motûs. Omnis autem motus quantum est ex se dirigitur per lineam rectam. Compositio motûs contingit cum plures eodem tempore adsunt determinationes ad motum, qui simplex licet sit, compositus tamen dicitur. Compositio, vel fit ex duplici recto, vel ex duplici circulari, vel ex recto simul, & circulari; quas compositiones, si libuerit, paucis comprehendam. Reflexio motûs est: *Regressus corporis resilientis ab alio corpore, quod penetrare non possit.* Si perpendiculariter corpus delatum fuerit in planum, per eandem, qua venerat, lineam regredietur. Si verò obliquè incidat, ita reflectitur, ut angulus reflexionis sit æqualis incidentiæ angulo. Corporum reflexio ab impetu, & elaterio repetenda est. In puncto reflexionis quies non intercedit.*

XV. *Est autem refraction: Inflectio lineæ motûs, qua mobile ob majorem, vel minorem corporis, quod obliquè subit resistantiam, à recta lineâ, quam insistebat, deflectit.* Si corpus è medio raro delatum incidat in densum perpendiculariter, per eandem lineam incedit absque refractione; ast si obliquè incidat à rariori ad densius, ita refrangitur, ut à perpendiculari recedat; si tamen à densiori ad rarius, accedet ad ipsam. Evidens licet sit dari motûs accelerationem, atque à gravitate, & impetu derivari, modus tamen, quo acceleratio fit, est prorsus incertus. Corpora quoad motum solum opponuntur ob lineam, quâ diriguntur, adeoque cum invicem suis motibus occurrunt, sibi invicem obstant, omnesque partes agunt simul actione communi, ut impedimentum removeant, sicque ulterius incedant.

Maxi-

XVI. Maxima oppositio inter duos motus illa est, quæ fit per eandem lineam ad terminos oppositos. Idcirco motus per diversas lineas occurrentes, eò sunt magis contrarii, quò angulus concurrentiæ obtusior est; minus verò, quò angulus fuerit acutior. Si linea motûs transeat per centrum gravitatis impellentis, & impulsæ, in isto producetur ab illo totus impetus, qui à prædicto mobili in corpore, quod impellit, produci potest. Idem corpus naturaliter moveri nequit motibus contrariis. Corpus grave illud dicitur, quod sibi relictum deorsum tendit; id autem ratione cujus corpus grave deorsum propendet, gravitas est, quæ accidens est entitativum prorsus distinctum à pressione materiæ heteræ, & quavis globi terraquei magnetica tractione. Gravitas alia est absoluta, respectiva alia; sicut & aliud gravitatis centrum, aliud magnitudinis: de quibus roga. Corpora gravia ad terræ centrum descendunt, ut constituent unum globum totalem. In regione elementari nullum est corpus absolute leve.

XVII. Continuum est totum, cujus partes sunt inter se unitæ. Ex solis punctis indivisibilibus finitis coalescit. Corpus est: *Substantia per se naturaliter sensibilis*. Compressio est: *Corporis affectio, &c.* Fit per accessionem partium ad partes ab extrinseca causa factam, simul cum materiæ subtilis extructione poris corporis contentæ. Tensio est: *Corporis affectio, &c.* Hæc supra compressionem solum addit deductionem, aut elongationem particularum corpus tensum componentium, extrinsecus factam. Nulla fit sine compressione tensio. Elasticitas est vis, quâ corpora compressa, aut tensa sese ad pristinum statum reducuntur, vel reduci conantur. Corporum elaterium emanat ab ipsorum partium dispositione, & materia subtili, quæ per corporum poros intrans, eos dilatate nititur. Corpus rarum est illud, quod sub magna extensione parum continet materiæ sensibilis. Consistit rarefactio in pororum corporis rarefcentis dilatatione, vel etiam novorum apertione facta à materia subtili subingrediente. Corpus densum nihil aliud est, quàm id quod sub parva extensione multum habet materiæ corporeæ: consistitque con-

densatio in coarctatione, vel etiam diminutione pororum, & majori ad invicem accessu particularum corporis condensati, & earundem fixatione. Unde præcipuum discrimen compressionis, & tensionis à rarefactione, & condensatione, stat in eo, quod status compressionis, & tensionis sunt violenti corporibus ita constitutis; non verò status condensationis, & rarefactionis.

PHYSICA PARTICULARIS.

XVIII.

Facultas agens de corporibus tum cœlestibus, tum sublunariis, secundum proprias eorum affectiones, merito Physica particularis appellatur. Mundus itaque est: *Compages ex Cœlo, terraque coagmentata, atque ex his naturis, quæ in ea continentur.* Initio temporis fuit à Deo conditus sex dierum naturalium spatium, & in æquinoctio verno in ordine ad plagas boreales. Unicus est, & valdè perfectus, non vivens. Possibiles sunt alii Mundi perfectiores. Illius magnitudo finita est, etsi incerta, sicuti & figura. Mundus quoad substantiam in æternum durabit, non autem quoad accidentia. Plura excogitata sunt Mundi systemata, de quibus consultus dicam; verumtamen Tychnicum aliis præferendum censeo.

XIX. Cœli nomine intelligitur totum illud ingens spatium, terraque ad mollem, ejusque atmosphæram circumambiens. Tres ut plurimum sunt Cœli, Sydereum nempe, Firmamentum, & Empyreum; omnesque vitâ destituti. Cœlos autem ab Empyreo distinctos compositos censeo ex materiâ, & formâ, atque fluidos, & ab intrinseco corruptibiles. Omnes Cœli, sicut & Astra, ab intrinseco moventur. Duplex distinguitur Astrorum genus, alia errantia, inerrantia alia. Omnia ex partibus heterogeneis, solido nempe, & liquido, atque ex materia, & forma composita sunt; non verò propriè animata, sicuti & Cœli. Corruptibilia sunt, globique totales, ac incolis deserta. Cœlestia corpora potentissimè in sublunaria influunt: directè quidem in corpora
etiam

etiam nostra ; indirectè verò , & sine detrimento libertatis nostræ in potentias , actusque humanos. Unde Astrorum effectus necessarii à peritis Astrologis certò prædici poterunt ; ea verò , quæ ex libera hominis voluntate pendent , nec probabiliter quidem.

XX. Sol est sensibiliter sphericus , globus totalis , verus ignis , propriâ luce fulgens , habens partes solidas , & fluidas. In solari disco non sunt maculæ , nec faculæ , quæ sint fuligines , vapores , aut exhalationes ex ipso solari corpore erumpentes. Solis eclipfis est privatio luminis solaris in terra ob interpositionem corporis lunaris , alteriusvè syderis. Hinc eclipfis Solis non est realis , sed solum apparens , multòque minus universalis. Luna corpus est opacum , sensibiliter sphericum , ex se non habens lucem , sed eam à Sole recipit ; superficiem habet asperam , & scabram , montiumque celsissimis crepidinibus hirsutam , ex quorum umbris , & fluidâ Lunæ materiâ , maculæ , quæ in ea observantur , repetendæ sunt. Eclipsim patitur quando terræ umbram immergitur. Hinc Lunæ Eclipfis vera est , & universalis esse potest.

XXI. Quinque minores Planetæ , Saturnus , Jupiter , Mars , Venus , & Mercurius opaci sunt , nihilque prorsus ex se habent luminis , sed illud totum , quo fulgent , à Sole recipiunt. De Astrorum motibus , roga. Stellæ fixæ lumine fulgent suo. Licet in Cœlo aliquæ apparuerint , & appareant Stellæ , quæ novæ dicuntur ; reverà tamen non sunt novæ censendæ. Via lactea est congeries minutissimarum stellularum. Cometæ , neque fiunt ex concretionem halituum , qui ex Sole , cæterisque Planetis continenter erumpant , neque nubes à Sole illustratæ , sed sydera quædam errantia sunt , quæ unâ cum aliis initio temporis à Deo condita fuere , certa , constantique periodo in Orbem redeuntia. Caudam Cometæ , aliaque ipsius phænomena explicare non renuam.

XXII. Elementum est : *Corpus simplex , in quod alia , &c.* Quaternarium numerum non excedunt. Generabilia , & corruptibilia sunt , ex materia , & forma composita , & non manent formaliter in mixtis. Omnia elementa sunt simpliciter gravia , & in suis respectivè locis gravitant. Nulla est

ignis sphaera supra aerem in concavo Lunæ. Terra est : *Elementum siccum in summo, & frigidum in excellenti.* Physicè tamen ex parte materiæ consideratum coalescit ex particulis ita figuratis, ut quoties in mollem sensibilem coeant, ita invicem cohæreant, ut difficillimè ad invicem separentur. Globi terraquei figura ad sphaericam accedit, licet re ipsa talis non sit. Montes ab initio mundi in terra jam extant. Causa fumi, cinerum, flammæque è montibus eructantium, interroganti aperietur.

XXIII. Terræmotus est loci, regionisvè concutio, ratione cujus terra quatitur, & non semel ædificia solo miserrimè æquantur. Verosimilior itaque terræmotus origo ab inflammatione sulphuræ, nitrosæ, bituminosæque materiæ, quæ in terræ criptis accensa fuerit, repetenda est. Globus terraqueus quamplurima continet, ac nutrit in visceribus fossilia, & mineralia diversa. Quadruplex itaque terrarum fossilium genus invenitur, argilacea nempe, creta, ochra, & combustibilis, ex quibus diversæ derivantur species. Harum terrarum diversitas à diversa salium, spirituum, ac sulphurum natura, ex qua componuntur, petenda est.

XXIV. Sal fossilis, qui natus etiam appellatur eo quod in terræ sinu naturaliter generetur, quadruplex numerari solet: sal communis, nitrum, alumen, & vitriolum, ad quos quilibet alii sales revocantur. Sal communis ex rigidis, & oblongis partibus constat. Nitrum conficitur ex particulis rigidis subtilissimis, & quasi prismatibus triangularibus compactis ex duabus, ex altera scilicet alkalicâ, & altera accida. Alumen ex nitro, & terra porosa conflatur. Vitriolum componitur ex spiritu sulphureo, aquâ, & minerâ æris, aut ferri, aut utriusque simul permixti. Succipingues constant ex particulis ramosis, mollibus, diversimodi figuratis, quæ facillè complicantur. Tria sunt notissima genera, sulphur nempe, bitumen, & ambra. Sulphur componitur ex quamplurimis partibus pinguibus, ac inflammabilibus, & ex particulis terreis, atque spiritu accido. Bitumen est succus pinguis terræ concretus, pici non absimilis. Ambra est quædam species bituminis, quod ex oleoso ter-

ræ succo in mare delato in corpus solidum coagulatur.

XXV. Lapis est corpus fossile durum, friabile, per se illiquabile, non inflammabile, neque ductile. Concrefcit lapis beneficio succi lapidifici, qui viscosus, & tenax humor est, connectens plurimas terrestres, salinas, sulphureas, aliorumque fossilium particulas. Tot, tantaque varietas lapidum, sylicum, saxorum, & gemmatum, quæ in terra miramur, ex diversis salibus, terris, metallisque succo lapidescente congestis componitur. Magnes nihil est aliud, quàm ditior ferri vena, seu ferrum lapidifacium. Tres sunt in Magnete virtutes eximiæ: quod ad polum inclinatur; quod ferrum ad se trahit; & quod ferro utramque virtutem directricem, & attracticem communicat. In quo istæ consistant, interroganti aperiam.

XXVI. Metallum est corpus fossile durum, liquabile, & ductile. Componuntur metalla ex exhalationibus sulphureis, mercurialibus, & salinis. Ad sex quamoptimè metallorum genera revocari queunt, ad Aurum videlicet, Argentum, Cuprum, Ferrum, Plumbum, & Stannum. Mercurius metallum non est. Quædam fossilia corpora, quæ media sunt inter metalla, & lapides, generali nomine mineralia nuncupantur, cujusmodi sunt, mercurius, antimonium, auripigmentum, arsenicum, marchasita, & omnia penè venena. In globo terraqueo sunt denique Hydrophylacia, Aereophylacia, & Pyrophylacia; quæ ista sint, aperiam.

XXVII. Aqua est: *Elementum frigidum in summo, & humidum in excellenti.* Hinc aquæ in suo naturali statu acceptæ potius convenit soliditas, quàm fluiditas. Physicè tamen, & ex parte materiæ constat intensibilibus, oblongis, flexibilibus, ac lævibus particulis. Congregatio aquarum *Mare* appellatur. Nascitur falsedo, & amarulentia aquæ maritimæ ex variis corpusculis mineralibus, sulphureis, bituminosis, atque salinis. Non sunt altiora majora terris, nec maris profunditas ubique est æqualis. Æstus marinus à Lunæ influentiis causatur. Quomodo? Audies. Fontes cuncti, omniaque flumina ex vaporibus è mari deductis, qui postea in nubes, & imbres abeunt, & tandem in stillicidiam, seu pluviam, originem trahunt.

Aër

XXVIII. Aër est: *Elementum fluidum in summo, & frigidum in excellenti.* Verùm physicè ex parte materiæ constituitur ex insensibilibus quibusdam ramosis particulis variè complicatis, & cum quadam frigiditate flexibilibus. Aër gravis est, maximus elasticus, & penè incredibilis compressionis capax. Quomodo compressionis aeris non sentiamus? In palæstra. Ventus est: *Aer commotus, & agitated.* Ventus sunt procelosi, aut mites. Procelosi sunt præcipuè *Ecnephias, Typhon, & Prester.* Ventorum causa in vaporibus, exhalationibus, aut aere per Solem, Lunam, Astra, pluraque alia commotis, statuenda est.

XXIX. In atmosphæra quamplurima phænomena operantur ope exhalationum, & halituum. Ceu ignea meteora, fulmen, fulgur, & tonitruum. Fulmen est exhalatio accensa motu vehementissimo evibrata. Fulgur est exhalatio intra nubes accensa, & in aere evanescens. Tonitruum sonus ab impetuosa exhalationum accensarum, locum ampliolem sibi vindicantium, aeremque vehementissimè commoventium agitatione editur. Tres in nube rorida, aut globulis aqueis à nube descendentes procreatur, illiusque colores ex refracto, & reflexo lumine Solis producuntur. Halo, virgæ, auro borealis, parellium, & paracellene, ex varia luminum modificatione, & exhalationibus efformantur. De pluvia, grandine, nive, nebula, &c. rogatus dicam.

XXX. Ignis est: *Elementorum calidissimum, & fluidum in excellenti.* Physicè acceptus constituitur ex subtilissimis atomis, seu corpusculis motu citatissimo in omnem partem cientibus. De triplici ignis differentiâ sermonem faciam. Ignis sphæra est cæterorum elementorum regio; vel si mavis aliam assignabo. Calor est qualitas entitativè à materia distincta congregans homogœna, & disgregans heterogœna. Hinc quamoptimè exponuntur cuncta caloris phænomena. Frigus est qualitas congregans homogœna, & heterogœna: Humiditas qualitas reddens subiectum suum facillè ex se aliis adhærens. Fluiditas qualitas reddens subiectum suum facillè terminabile alieno termino, & difficillè proprio; siccitas demum, qualitas reddens subiectum suum facillè terminabile

ter-

termino proprio , difficulter autem alieno. Quæ omnes qualitates entitativæ sunt , ex quibus facile earum respectivè phænomena explicantur. Mixtum aliud est perfectum , imperfectum alterum. Primum est corpus per se , & ab intrinseco exigens quatuor primas qualitates attemperatas. Secundum verò est mixtio elementorum formaliter permanentium. Unde mixtio perfecta est substantialis generatio , non autem imperfecta. Temperamentum est complexum ex quatuor i. qualitatibus attemperatis compossibilibus in eodem subjecto. Aliud est temperamentum ad pondus , quod continet omnes dictas qualitates in gradu æquali ; aliud est ad justitiam , quod easdem qualitates importat in eo gradu mixtis debito.

METAPHYSICA INTENTIONALIS.

XXXI.

CUM res omnes gemina ratione sint à materia discretæ, suaptè natura scilicet , & mentis abstractione, meritò duplex distinguitur Metaphysica, una *Intentionalis* , altera *Realis*. Hæc , quæ *Pneumatologia* vocatur, differit de entibus realiter à materia distinctis ; de qua postea erit sermo : illa agit de rebus formaliter à materia sejunctis , & definitur: *Facultas agens de ente reali quâ tali*. Hinc ejus objectum est omne ens reale abstractum à materia. Disciplinæ omnes ex ea pendent, & principia quædam mutuantur. Univoca, æquivoca , & analogæ , vel sunt in significando , vel in essendo, vel in participando ; de quibus roga. Actus intellectûs nequit esse æquivocum æquivocans. Univoca inter , & æquivoca à consilio nullum mediat analogum. Concretum est: *Complexum ex partibus se habentibus , &c.* In substantivum, & adjectivum partitur. Istud ad solius recti; illud etiam ad partis minus expressæ multiplicationem multiplicatur. Accipi substantivè, vel adjectivè extrinsecus advenit concreto. Duplex est cujusvis rei essentia, physica videlicet, & metaphysica.

XXXII. Non omnia rei prædicata sunt metaphysica ejus essentia; physica verò idemticè sumpta stat in omnibus prædicatis ipsi rei necessariis cum ipsa adæquatè idemtificatis,
&

& cum quolibet ab ipsa indistincto. Ens simpliciter tale est quod actu existit. Tria sunt entis attributa, unitas videlicet, veritas, & bonitas. Unitas est ipsa rei entitas sui divisionem excludens. De cæteris audies. Ratio entis univoca est ad Deum, & creaturas, substantiam, & accidens. Verum differentias abstractissimè sumptas formaliter non transcendit. Intrinsicca rei ad existendum potentia consistit in ipsius rei prædicatis ad invicem non pugnantibus. Futuritio formalis stat in carentia rei nunc, & existentia pro postea; è converso tamen præteritio. Essentia, & existentia in creatis idem sunt. Formales, & passivæ rerum carentiæ nullum esse habent. Impossibile absolutum ab omni possibili non distinguitur. Prædicamentum est: *Concretum ex genere supremo, & ex omni, &c.* Decenaria prædicamentorum divisio non est adæquata. Deus O. M. in prædicamento substantiæ collocatur. Substantia est: *Ens potens naturaliter existere sine subiecto.* Accidens: *Ens non potens, &c.*

XXXIII. Substantiæ divisiones, atque adfectiones adducam. Subsistentia in creatis distinguitur à natura, nihilque positivum superaddit; sed præcissam carentiam unionis cum omni digniori supposito. Quid sit suppositum, quidque persona? audies. Quantitas molis non constituitur per extensionem partium in ordine ad se, sed dumtaxat per esse ens rationem sui localiter impenetrabile. A substantia materiæ primæ realiter non distinguitur. In continuam, & discretam secatur. Qualitas est: *Accidens physicum non resistibile ex se penetrationi.* Relatio sic optimè enucleatur: *Respectus unius ad aliud.* Una est formalis, & altera fundamentalis: 1. in cognitione consistit; 2. in ratione fundandi, quæ nonnumquam cum altero relationis extremo identificatur: sæpè cum utroque; aliquando demum ab ambobus distinguitur. De reliquis prædicamentis, & postprædicamentis, in palæstra.

METAPHYSICA REALIS.

XXXIV.

Pneumatologia, seu Metaphysica realis est: *Facultas agens de ente spirituali*; hujusceque facultatis objectum sunt
Deus

Deus, Angelus, Anima rationalis, ejusque actus. Deus est ens summè, & undequaque perfectum, ipsumque existere quamquam nobis etiam 2. cognoscentibus non sit per se notum; tamen & fide divina creditur, & ratione naturali à posteriori palàm demonstratur. Veritas unitatis Dei, & est articulus fidei, & simul evidenter innotescit. Ea est divina simplicitas, ut nullam præter rationis compositionem admittat. Si Deum, & hominem cogites, nihil solo Deo intensivè perfectius reperiēs. Omnes creatas perfectiones eminenter continet; quatenus eas physicè producendo ipsarum est perfectissimum exemplar. Est item æternus, visibilium, ac invisibilium creator, immortalis, ens à se, omnipotens, incomprehensibilis, & immensus; etiamsi ex præcisâ operatione in omni loco non demonstratur Dei immensitas. Solis intellectione, & volitione formaliter vivit.

XXXV. In Cœlo Empyreo, unàque cum ipso creavit Deus substantias rationales, completas, spirituales, hominibus præstantiores, quæ ab officio *Angeli*, & à mentis acie Intelligentiæ appellantur. Conjecturis ut plurimum ipsorum existentiam deprehendere valemus seorsim à fide. Omnino sunt incorporei, naturâ suâ immortales, solo numero distincti, & realiter indivisibiles, se, & corpora movendi localiter potentiam habent, atque penetrari possunt inter se, & cum corporibus. Triplici mentis operatione ab ipsorum substantiâ distinctâ cognoscunt. In primo suæ creationis momento habitualement gratiam cum cæteris donis infusam cuncti de factò accepere. At plerique cum Lucifero eousque invidiæ, superbiæque elati sunt, ut in tartarum sint detrusi; reliqui autem, qui in bono steterunt, in tres Hierarchias, novemque choros distributi Deum intuentur.

DE VIVENTIBUS.

XXXVI.

Facultas ergo illa, quæ de vivente corpori accommodato, ejusque vita differit, Animastica Disciplina optimè nuncupatur. Vivens generatim sumptum est: *Quod tendit, vel potest*

C

ten-

tendere intentionaliter in objectum; sicut & Anima: *Forma substantialis vivens*. Non est merè assistens corpori, sed verè corpus informans media unione physica. Caro, sanguis, & ossa informantur ab anima; non verò lac, & semen. Numerica animarum distinctio non sumitur à materia, sed à prædicato, quod vel sit formaliter singularitas, vel dicat formaliter ordinem ad singularitatem; è conversò tamen specifica distinctio. Earum unitas specifica entitativam arguit æqualitatem; inæqualitatem verò non infert specifica diversitas. Materialis anima est: *Forma substantialis vivens corporea*. Brutis vera inest anima, materialis quidem; cæterum entitative à materia distincta. Brutorum cum perfectorum, tum imperfectorum animæ, in partes homogeneas sunt integraliter divisibiles.

XXXVII. Anima rationalis est: *Forma substantialis, spiritualis, &c.* Indivisibilis est, naturâ suâ immortalis, quoniam ab ipsius natura provenit non dari causas naturales illius destructionem exigentes. Est etiam perfectè spiritualis. Rationales animæ non transeunt à corpore in corpus, neque omnes fuere initio temporis à Deo conditæ, nec à syderibus descendunt curiositate circa res sublunares ipsas stimulante, neque propagantur per traducem; sed tunc dumtaxat à Deo creatur anima rationalis cum ea in corpore habetur partium evolutio, sive organizatio, quæ ad vitæ munera obeunda immediatè sufficiat. Anima rationalis vera est humani corporis forma. Omnes animæ rationales de facto existentes ejusdem sunt speciei, æquales tamen in perfectione entitativa. Anima in statu separationis à corpore violentiam patitur quoad appetitum innatum, ipsaque valet se, & corpora localiter movere, necnon retinet species, & habitus, quos ante separationem habuit. Animæ damnatorum, & dæmones verâ ignis corporei actione torquentur.

XXXVIII. Tres sunt animæ potentiæ, intellectus scilicet, memoria, & voluntas, quæ neque ad invicem, neque ab anima realiter secernuntur. Actus animæ rationalis entitates sunt ab ea discretæ. Potentiæ spirituales, & materiales animæ rationalis activè acceptæ idem realiter omnino sunt.

Ope-

Operationes spirituales in rationali anima solum; materiales quoque in materia subiectantur. Intellectus est: *Potentia spiritualis cognoscitiva*. Intellectus existit ubicumque residet anima, licet in solo capite eliciat intellectiones, dum est corpori unita. Percipere valet objecta spiritualia in se ipsis. Memoria est: *Potentia spiritualis cognoscitiva objecti ut aliis cogniti*. Voluntas est: *Potentia spiritualis affectiva*. Ejus objectum est bonum ut tale propositum; quare ferri nequit in incognitum, in malum, ut malum, & impossibile ut tale. Humana voluntas libera est libertate à necessitate. Omnes actus vitales creati de facto existentes qualitates sunt in sensu Aristotelico. Intellectio creata indistinguitur realiter ab actione, passione, unione, & expressione objecti, & verbo mentis.

XXXIX. Eadem cognitio esse nequit apprehensio simul, & iudicium respectu ejusdem; bene verò respectu diversorum objectorum, licet inassignabilis sit cognitio, quæ vel apprehensio, vel iudicium non sit. Iudicium, quod unus est, & indivisibilis actus, haberi quærit, quin præcedat apprehensio. Assensus, & dissensus erga idem objectum esse nequeunt in eodem intellectu, si hic oppositionem advertat. Intentio finis licet possit, non tamen debet distingui ab electione mediorum. Concurfus cognitionis in actus voluntatis unice est moralis. Impossibilis est pura omisio libera. Quæ potentia spirituales, quæque materiales egeant speciebus impressis ab objecto immixtis, in medium proferam. Habitus acquisitus est: *Qualitas difficilè mobilis à subiecto, ipsamque facilitans, &c.* Iste in potentiis spiritualibus datur; nequaquam tamen in sensibus externis. Similitudo actuum inter se, ut ab eodem habitu procedant, debet esse specifica ex objecto formali.

XL. Sensus autem in communi nihil aliud est, nisi potentia quædam, vis, & facultas, qua corporeum aliquod objectum percipimus; cùmque perceptio ejusmodi alicujus organi, vel certæ corporis partis ope peragatur, hæc sensus organum, sive sensorium vocatur. Quatuor tantum sunt, vel plusquam quinque. Possunt divinitus objecta non exi-

stentia attingere. Potentia materialis nec adhuc miraculosè percipere potest objectum spirituale. Objecti sensibilis perceptio in organis sensuum inchoatur; in cerebro tamen perficitur. Est verò tactus ea vis per singulas corporis partes uberrimè diffusa, qua qualitates illas percipimus, quæ tactiles vocantur. Verùm tactûs organum esse arbitror papillas nerveas. Gustus est illa facultas, qua varios corporum sapes percipimus. Ejus organum sunt nerveæ papillæ, quæ ex interiori linguæ parte diffusæ carneam membranam trajectiunt. Olfactus ea est potentia, qua odores percipiuntur. Ipsius sensorium aliud haberi nequit præter papillas nerveas, quæ per varios ossis cribosi poros sunt trajectæ.

XLI. Auditus ea est vis, qua sonos percipimus, ipsiusque organum in tenuissimis nervorum fibris, quæ super cochleam extensæ, vel distributæ fuerint, positum esse reor. Sonus à corporibus mutuò percussis gignitur. Ad sonum naturaliter producendum hæc tria requiruntur: *Corpus percutiens, corpus percussum, & medium.* Quomodo formentur animalium voces, & undenam inter eos tanta diversitas, explanabo. Echo est sonus reflexus. Cæteros inter sensus dubioprocul eminent visus, cuius organum in retina locandum est. Structuram quinque sensuum externorum, interrogatus paucis dabo. Objectum visûs est color, accidens utique à luce modificata distinctum: deinceps, lux, sapor, odor, sonus, &c. qualitates sunt in sensu Aristotelico. Corpus, quod lucis radios transmittit, *diaphanum* dicitur, cùm *opacum* appelletur, quod radios luminis sistit. Potentiæ materiales internæ commodè in duas dividuntur, quarum una est materialiter cognoscitiva; altera verò materialiter appetitiva. Illa residet in cerebro, potestque percipere omnia objecta sensuum externorum, atque in hominibus, & brutis reperitur; per iudicium tamen, & discursum impotens est se exercere. Ista, quæ appellatur etiam appetitus sensitivus, tam in homine, quàm in brutis invenitur.

XLII. Generatio creata universalissimè accepta est: *Actio eductiva*; corruptio verò: *Desitio rei ob suspensionem actionis eductivæ.* In corruptione substantiali non fit resolutio usque

que ad materiam primam. Fermentatio est: *Motus intestinus particularum insensibilium, quibus constat corpus fermentescens cum quadam expansione, & effervescentia, tendens ad novam, &c.* Tria potissimum ex parte subjecti ad fermentationem requiruntur, de quibus in arena. Fermentum est: *Corpus, quod alteri permixtum, illius particulas in motum excitat cum quadam expansione, &c.* Istudque si primarium sit, stat in particulis salium accidi, & alkalici ad invicem comparatis. Generatio viventium est: *Origo viventis à vivente, &c.* Hinc uterque parens activè concurrit ad generationem. Animantium brutorum nullum ex putri generatur, sed cuncta ex semine, vel ex ovo prodire debent.

XLIII. Nutritio est: *Conversio alimenti in substantiam hali-
ti.* In nutritione humana duplex intervenit unio, in belluina autem triplex. Viventia cuncto vitæ decursu nutriuntur. Id verò, qua serie, vel ordine peragatur, breviter expone-
mus. Hinc aptè explicatur in quo stet fames, & sitis. Con-
versio est: *Transitus unius rei in aliam sub eodem termino commu-
ni.* Nedum destructionem termini à quo, sed veram etiam
termini ad quem, productionem requirit. Alteratio: *Motus ad
qualitatem.* Augmentatio: *Motus à minori ad majorem integra-
liter entitatem;* & è converso diminutio. Intensio qualitatis
non fit per majorem expulsionem qualitatis contrariæ, nec
per majorem radicationem qualitatis in eodem subjecto; sed
per additionem gradus ad gradum ejusdem qualitatis in ea-
dem parte subjecti. De facto fit gradibus homogeneis; hete-
rogeneis tamen fieri non repugnat. Non datur vera qualita-
tis intensio per antiperistasisim.

XLIV. Planta sic exponitur: *Corpus vegetans, non sentiens.*
Hinc plantæ omnes improprie vivunt, licet vitâ vegetativâ
sint præditæ. Plantarum partes non secus, ac animalium, vel
solidæ sunt, vel fluidæ. Nulla prorsus est planta, quæ ex
specifico, proprioque semine cum primò è terra erumpit,
non oriatur. Insitio plantarum, qua nihil invenit agricultu-
ra solertiùs, fieri dicitur cum trunco unius plantæ truncus,
gemma, cortexve alterius plantæ inseritur, aptèque conjun-
gitur. Insitio plantarum triplex esse potest, aperienda in pa-
læs-

læstra. Sicuti sanguis in animalibus, ita in plantis succus alimentitius jugi circulatione cietur, scilicet à radicibus per truncum ad ramos, & folia ascendit, atque ex his ad radices jugi motu remeat. Qua ratione nutritius humor è terra impellatur? audies.

PHILOSOPHIA MORALIS.

XLV.

Ethica demùm, vel Moralis disciplina est: *Scientia practica circa actus humanos ad honestatis regulas æternæ felicitatis intuitu conformandos.* Ultimus humanæ vitæ finis, ad quem nos dirigit Philosophia moralis, non est locandus in corporis voluptate, divitiis, honoribus, famâ, pulchritudine, &c. sed solum in Deo O. M. cujus perfecta possessio est beatitudo formalis. Ad summam istam foelicitatem capessendam per actus bonos, & voluntarios contendimus. Actus liber ut bonus dicatur, opus est, quod regulis morum sit consentaneus. Quænam ergo sit regula moralitatis cum formalis, & proxima, tum objectiva, & remota? Audies. Virtutes illæ, quæ intellectum perficiunt, & intellectuales proinde vocantur, in intellectu; illæ verò, quæ dirigendis, perficiendisque moribus destinantur, in voluntate reperiuntur. Virtutes morales haud discriminantur à vitiis ex objecto materiali; sed ex objecto formali, quod in bonitate creata est stabiliendum. Has inter quatuor sunt, quibus veluti cardinibus vertitur moralis virtus, prudentiâ nimirum, justitiâ, fortitudine, & temperantiâ.

LXVI. Prudentia est: *Habitus verâ cum ratione activus in hiis, quæ sunt homini bona, vel mala.* Justitia, quæ virtutum præstantissima vocatur, sic exponitur à Philosophis, & Jurisconsultis: *Constans, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi.* Distingui solet in commutativam, & distributivam, quarum essentiam exponam. Optimè fortitudo definitur: *Considerata periculorum susceptio, & laborum perpeffio.* Temperantia est: *Rationis in libidinem, atque in alios non rectos impetus animi firma, & moderata dominatio.* Vitium tamen est: *Libera trans-*

transgressio Divinae legis. Peccatum multifariam distingui potest: in originale scilicet, personale, mortale, veniale, &c. quorum discrimina roganti dabo. Agnoscendus est Deus, totaque mente colendus, lexque ipsius omni studio addiscenda est, ut ea, qua par est ratione adimpleatur. Nedium interiùs, sed exteriùs etiam in communi fidelium coetu, votis, sacrificiis, orationibusque colere debemus. Quod ad nos atinet, illud itaque primò requiritur, ut humanus animus se ipsum, indolem, vires, naturamque propriam accuratissimè inspiciat. Ut perpetuam foelicitatem assequatur homo, eniti debet, ut quidquid ab eiusmodi foelicitatis consequenda studio retrahat, sedulo declinet.

XLVII. Illae tamen scientiae, vel virtutes acriori studio, vel amore inquirendae sunt, quae magis ad susceptum vitae consilium conferre queant. Aliqua tamen cura corpori quoque est adhibenda. Maxima quoque veritas, sincerusque animi candor requiritur, quo commercium humanum debite fervetur, eapropter neutiquam mentiri debemus. In hominum familiam triplex occurrit societas; prima scilicet viri, & uxoris. Vir itaque, & uxor mutuum non tantum amorem, sed etiam honorem, fidem, atque adjumentum sibi debent. Secunda est parentum, ac liberorum, qui mutuis quoque tenentur officiis; enim parentes ipsi legitimos filios quicumque illi fuerint, diligenter alere, ritèque educare debent; liberi etiam vicissim erga parentes nedum grati, utrum etiam ad obsequium, honorem, reverentiam, tutamentumque praestandum parati semper esse debent. Tertia est servorum. Ii dominos diligere, ipsis parere, atque injuncti muneris partes implere debent. Legitima illa potestas, quae in Republica, seu Principatu reperitur, ex sola populi consensione deduci debet. Judex ex hypothesi, quod sententiam ferre teneatur, in causa capitali debet judicare secundum allegata, & probata, reclamante etiam privatam propriam scientiam.

Quamquam in Thesisibus istis, quaesita Philosophiae universae in probabiliorem partem resolverim, nihilominus in disputantium gratiam quaestiones, quae sequuntur (inconsequen-

quenti præjudicio dempto) in quamcumque partem ipsi voluerint , propugnabo.

An Logica habitualis , quoad partem topicam , & sophisticam sit virtus mentis ?

An Logica sit purè , & adæquatè practica ?

An conceptus objectivi secundò intentionaliter accepti sint objectum materiale proximum , & per se Logicæ ?

An detur ens rationis , seu purè objectivum ?

An unica indivisibilis cognitio possit esse distinctio formalis adæquata , positiva , & exercita ?

An actualis prædicatio de subjecto formaliter singulari attingat naturam communem , & efficiat univèrsam ?

An veritas formalis recipiat magis , vel minus ?

An materia i. dependeat naturaliter à forma substantiali ?

An materia i. appetat formas ?

An duæ formæ non subordinatæ , neque contrariæ possint naturaliter eandem numero informare materiam ?

An Deus concurrat immediatè ad omnes effectus creaturarum ?

An aliqua creatura potuerit esse ab æterno ?

An anima rationalis possit divinitus educi ?

An in puncto reflexionis detur quies ?

An continuum coalescat ex punctis finitis indivisibilibus ?

An Cœli sint corruptibiles ?

An maculæ , quæ sint vapores , & exhalationes , ex solari corpore erumpentes , dentur in corporis solaris disco ?

An Cometa sit sydus ?

An sint generabilia , & corruptibilia elementa ?

An elementa maneat formaliter in mixtis ?

An fontes , & flumina à pluviis , nivibusque dissolutis originem trahant ?

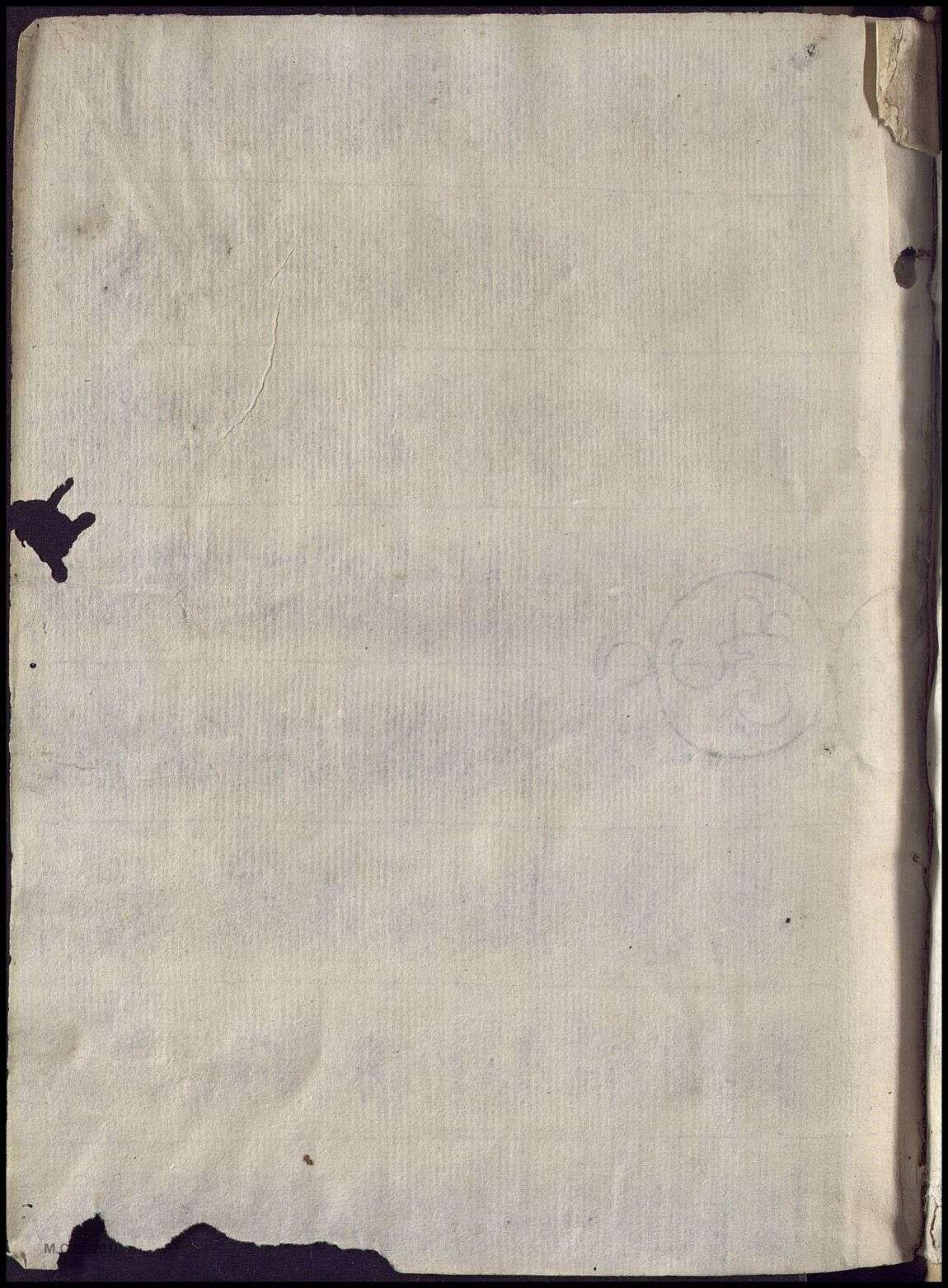
An aqua in suo statu naturali expectata sit solida ?

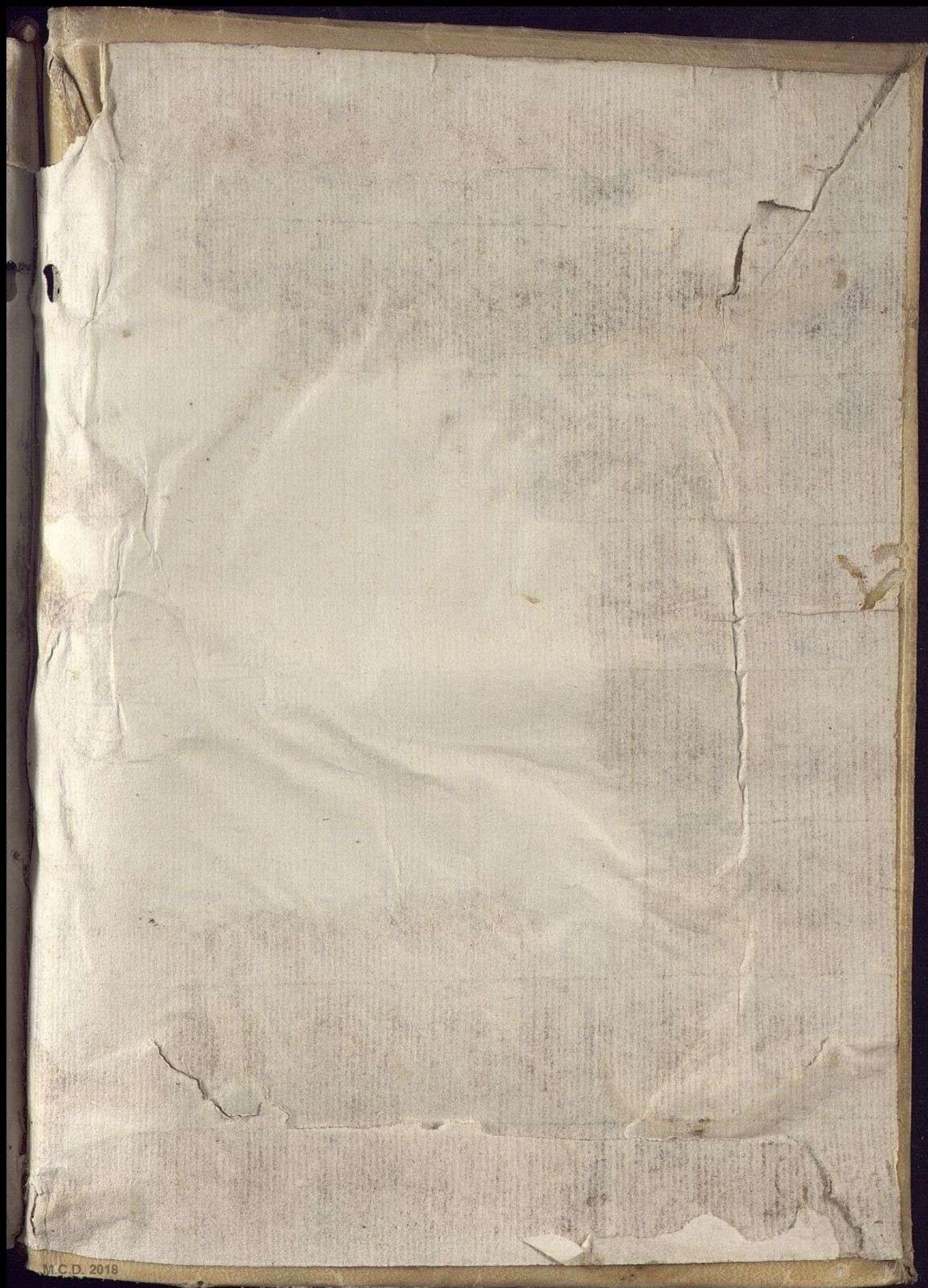
An sit possibilis pura omisio libera ?

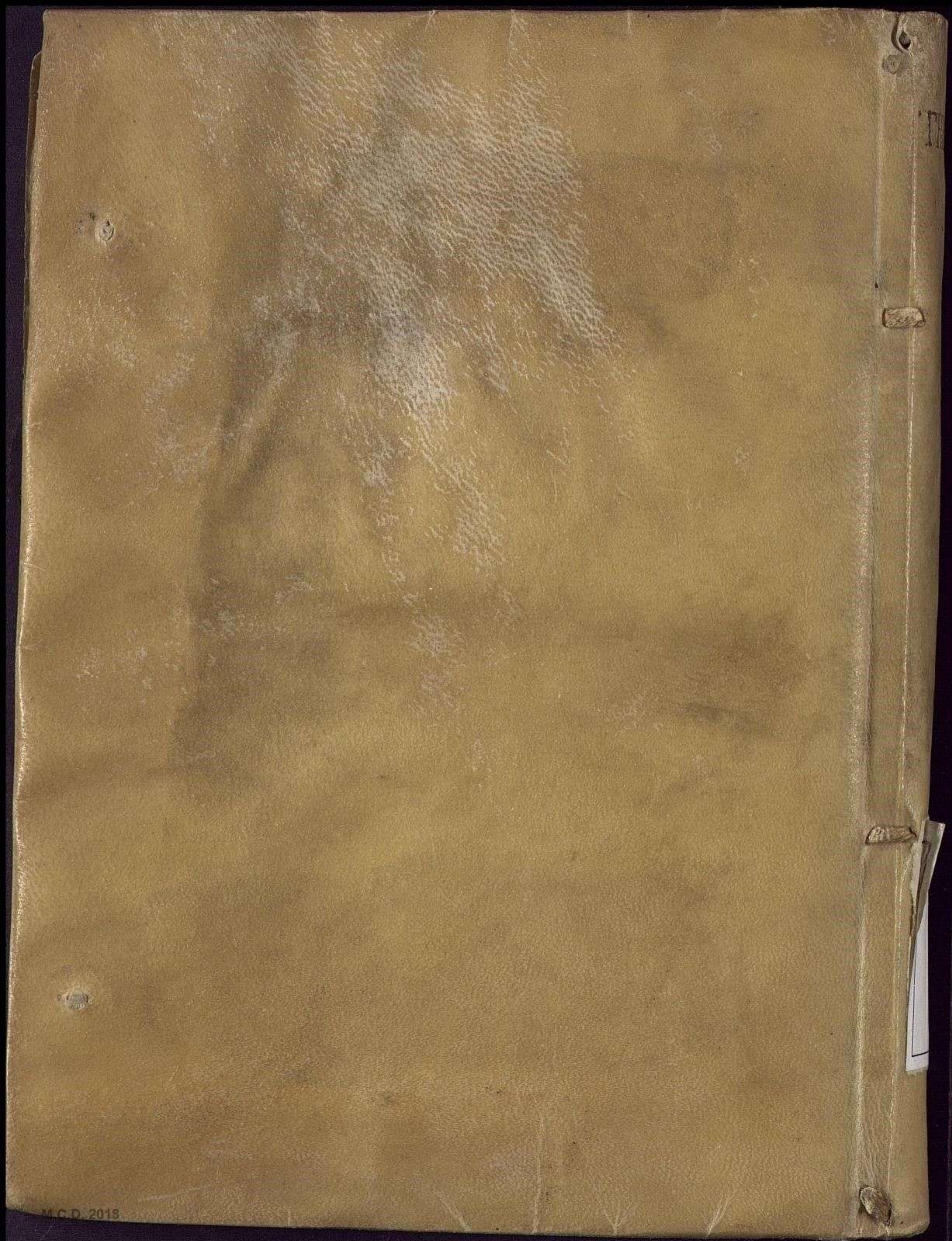
An vera detur qualitatis intensio per antiperistasisim ?

Vt. Dr. Zephyrinus Marti, Theolog. Prof.

& Univ. Val. Pro-Rector.

THESES

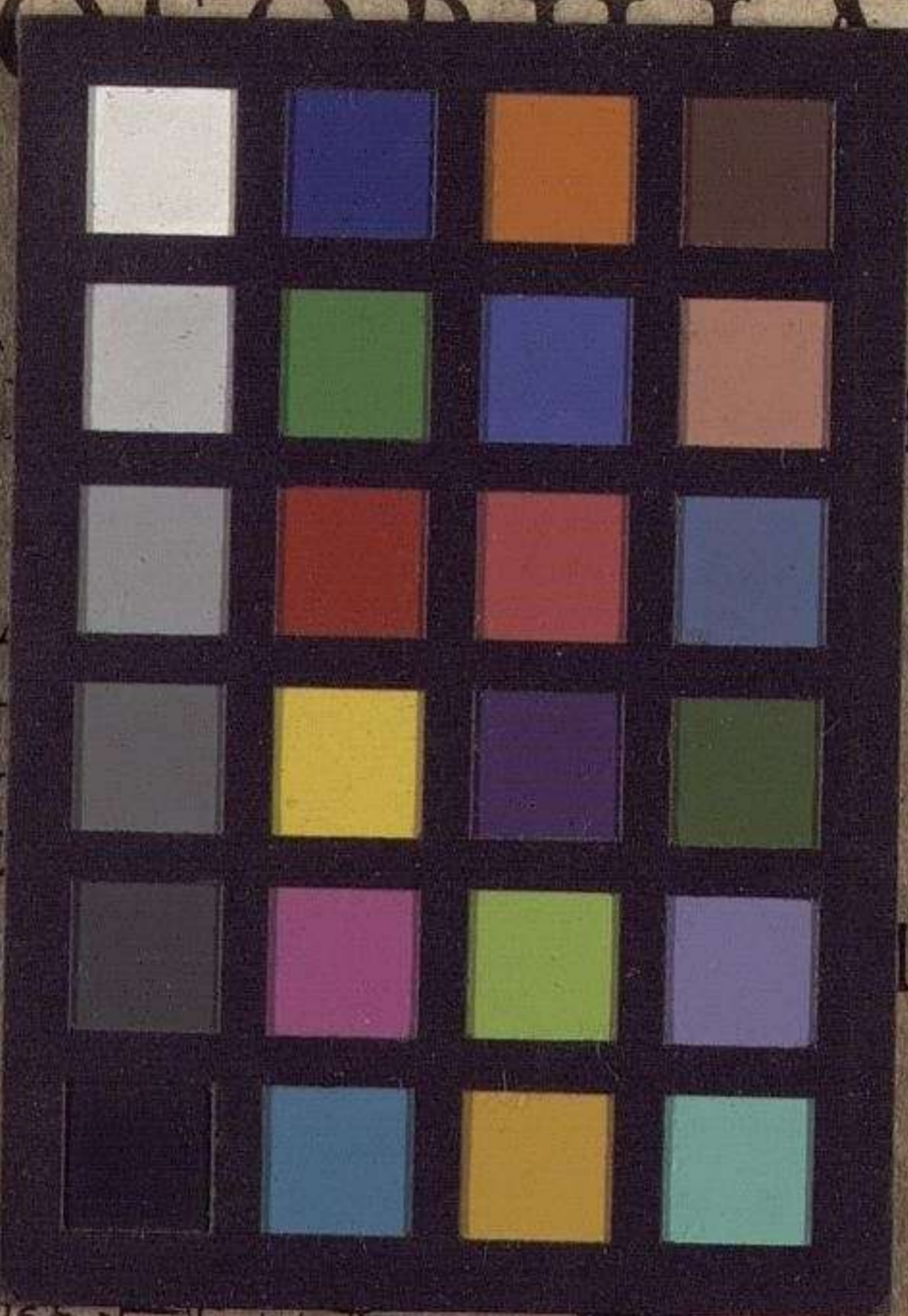
Universitat de València
Biblioteca Històrica

Var.

446

SYSTEMA
IN UNIVERSAM
PHILOSOPHIAM, ⁶

IN
AD SUARUM
PUBLICAM
GABRIELIS
Philosophi

LOCUS CERTAMINIS VALENTINUM LYCÆUM.
Die x. mensis Septembris anni MDCCLX.
Horis 9. & 4.

VALENTIÆ:
Excudebat Joseph Thomas Lucas, eod. anno, in Comœdiarum platea.